

שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותם
CHATAN TORAH: HISTORY, HALAKHAH and MINHAG

Jacob J. Schacter

Leil Hoshanah Rabbah 5775/October 14, 2014

Le-iluy nishmas Chaim Gavriel ben Aharon Chanina ha-Kohen Finkelstein

כ"י י"ט ח'ק ס'נ"ה " י"ז נ"ן ט"ו ח' ב' ס'ק"ק ע"ז (ס'נ"ה) ח'מ"ן כ"ז 3
37-45 (ס'נ"ה) ח'מ"ן

שאלה יג

מוטר לדת ישמעאלים אם מותר לקריתו לחזק תורה • השנה על המרדכי בפירושו על אומרם ח' פסוקים
שבתורה יחיד קורא אותן • יישוב על קושיה ס' לחם רב על הרמב"ם ברין שחישת מומר • ביאור רברי הרמב"ם
ברין הנזכר • פלא על הרבנים בעל כסף משנה ובעל לחם רב • ביאור הנב' ורברי רש"י בשלהי מנחות

מקנדיאה אשר בארץ איטליאה

שאלוניקי גהפך לדת ישמעאלים, כי שמע לכת
המשוגעים הרשעים המאמינים בש"ן, וכאשר חזרה
דעתו עליו ונפקחו עיניו וראה כי הם און ואפס וכל
מעשיהם תוהו, חזר לדת אמת ועשה תשובה נכונה, ומן

שאלה, בק"ק קאנדיאה מינו לחתן תורה איש אחד
שזה שנים בהיותו תוך המהפכה של

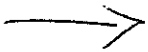
(מנחות שם) כמאן אזלא הא דאמר רב גידל אמר רב ח'
פסוקים שבתורה יחיד קורא אותם לימא רבי יהודה
ודלא כרבי שמעון וכי, ואי סלקא דעתך דפירוש יחיד
קורא אותם לחשיבותא היא דהיינו דוקא ת"ת, היכי
סלקא דעתך דתיתי כרבי יהודה, הא לרבי יהודה גריעי
הנך ח' פסוקים משאר כל התורה, דכל התורה משה מפי
הגבורה כתבה והנך ח' פסוקים יהושע כתבם, ואמאי
תהיה להם מעלה יותר מכל התורה שכל התורה כל אדם
קורא אותה וח' פסוקים אלו דוקא ת"ת^א. ודוחק לומר
דהיא הנותנת כי היכי דלא לילולזלי בהו, דאין זה דבר
פשוט וברור דלימא סתמא כרבי יהודה^ב, דבשלמא
לאינג פירושי (הובאו במרדכי שם, ובתוס' שם ד"ה
שמנה) שיקרא לברו בלי סיוע ש"צ, היינו משום דאינו
דומה לשאר ס"ת שהקב"ה אומר ומשה אומר וכותב
הטעם ידוע, וכן לפי ר"י שלא יפסיק בהם (וכן פירש
רש"י מנחות שם) שזה דבר פשוט להראות שהם
משונים מכל התורה, ולא די שאינו שנוי למעליהתא
אלא אף לגריעותא. אבל לפירוש יחיד ת"ת שהוא שינוי
לשכת מנא ידעינן ליה אי לאו בפירוש איתמר, וביותר
לדברי הרמב"ם ז"ל שכתב פ"ג מה' תפלה (הלכה ו')
ח' פסוקים שבסוף התורה מותר לקרות אותם בבית
הכנסת בפחות מעשרה, הרי שפחת מעלתם ולא העדיף.

או והלאה בתורת ה' תפצו ונוהג בישירות הולך תמים
ופועל צדק ככל אחיו בני ישראל הטובים והישרים, ויש
שקראו ערעור לומר שאינו ראוי להיות חתן תורה.

תשובה, נראה לענ"ד דאין בדברי המערערים ממש,
דאף להסוכרים (רמב"ם פט"ו מהל' נשיאת
כפים הלכה ג') דכהן שהמיר וחזר בתשובה אינו נושא
כפיו, היינו משום דס"ל כיון דאיתקוש ברכה לשירות
(סוטה ל"ח ע"א) כי היכי דפסול לעבודה פסול נמי
לברכה^א, וכן הפוסלים שלית ציבור (שו"ע או"ח סי'
נ"ג סעיף ה' ברמ"א) שהמיר אף אם חזר בתשובה היינו
משום דבעינן שלא יצא עליו שם רע (תענית ט"ז ע"ב),
אבל בקורא בתורה לא בעינן ולא קפדינן אהנך מילי,
אלא שבהיותו עומד ברשעו אין נכון לקרותו לתורה
כענין שנאמר (תהילים נ', ט"ז) ולרשע אמר אלוקים מה
לך לספר חקי^ב, אבל בבעל תשובה לא עלה על לב
אדם מעולם למונעו מלקרות בתורה.

וכי תימא הנך פסוקים שאני דהא אמר רב גידל אמר
רב (מנחות ל' ע"א) ח' פסוקים שבתורה יחיד
קורא אותם, ופירש במרדכי בהלכות קטנות (רמז
תתקנ"ה) שפירוש יחיד היינו ת"ת וכדאמרינן (תענית י'
ע"ב) לא כל הרוצה לעשות עצמו יחיד עושה, שתי
תשובות בדבר, חדא שכל הפוסקים חלוקים על פירוש
זה, ועוד לענ"ד פירוש זה סתור מדברי הגמרא, דאמרינן

ארץ דגן ותירוש אפי־שמו יערפוי־טל: כ" אשוריה
 ישראל מי כמוך עם נושע ביהוה מן עורף
 ואשר־חרב נאותה ויפחשו איביה לך ואתה על־
 בנותימו תדרוך: ס שביע' לד * ויעל משה
 מערבת מואב אל־הר נבו ראש הפסגה אשר
 על־פני ירחו ויראהו יהוה את־כל־הארץ את־
 הנלעד עדין: ואת כל־נפתלי ואת־ארץ אפרים
 ומנשה ואת כל־ארץ יהודה עד הגם האחרון:
 ואת־הנגב ואת־הפכר בקעת ירחו עיר התמרים
 עד־צער: ויאמר יהוה אליו ואת הארץ אשר
 נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לרעה
 אחונה הראיתיה בעיניך ושמה לא תעבר: ויזמת
 שם משה עבד־יהוה בארץ מואב על־פי יהוה:
 ויקבר אתו בני בארץ מואב מול בית פעור ולא
 ידע איש את־קברתו עד היום הזה: ומשה בן־מאה
 ועשרים שנה במתו לא־כרתה עינו ולא־גם לחה:
 ויבכו בני ישראל את־משה בערבת מואב שלשים
 יום ויהמו ימי בכי אבל משה: ויהושע בן־נון מלא
 רוח חכמה בדי־סמך משה את־ידיו עליו וישמעו
 אליו בני־ישראל ויעשו כאשר צוה יהוה את־
 משה: ולא־קם עוד בישראל כמשה אשר
 ידעו יהוה פנים אל־פנים: * לכל־האמת והמופתים
 אשר שלחו יהוה לעשות בארץ מצרים
 לפרעה ולקד־עבדיו ולכל־ארצו: * ולכל היר
 החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה
 לעיני כל־ישראל: חזק

וענינו הרואות נוהגים לקרות לחתן תורה לאשר ישר בעיניהם החכם יהיה או סכל אם דל ואם עשיר, ובלבד שידר נדרים ונרכות הראיות, וגם מהורמא"י ז"ל כתב בהגה' (או"ח סי' תרט"ט ס"א) שנהגו לסיים אף על קטן העולה. באופן שמן הדין הגמור אין שום פקפוק למנוע בעל תשובה זה מלהיות חתן תורה. ואף אם באנו לחוש לתקנת מהר"א קאפסאלי שהביא בכנסת הגדולה (או"ח שם) שתיקן בעירו שלא יסיימו התורה אלא על חשוב שבכיר, אין זה מונע האיש הלזה ממצוה זו, כי במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד (ברכות ל"ד ע"ב), וחשובים הם לפני המקום יתברך.

ראשון בבא בתרא

ועל ידי שלמה ועל ידי בני קרח. לפי הספרים דגרסי שלמה ז"ל דאסף היה משלשה בני קרח והוא אביאסף ולספרים דל"ג שלמה לא היו אסף ואביאסף אלא אסף היה מן הלויים המסוריים וא"ת ולהגיה דלא גרסי ליה אמאי לא חשיב ליה הא כתיב (חבליים עב) לשלמה חלבים

מספסוף וגו' וי"ל דודו אמרו והתפלל על שלמה חרע דכתיב בסוף המזמור כלו תפלות דוד וא"ת לספרים דגרסי שלמה הכתיב כלו תפלות דוד וי"ל לפי שסיימו דוד והוא דכתיב נמי שיר המעלות לשלמה דוד כמו כן אמרו דכל חמש עשרה מעלות דוד אמרו ויש ספרים דקא חשיב אברהם ואיתן האורחיו וגרסי לקמורקא חשיב אברהם וקא חשיב איתן והאמר רב איתן האורחיו הוא אברהם ומשני איתן האורחיו דקא חשיב הכל יעקב וקשה להאי גירסא דנמא לן דודו כתב ספרו על ידי אברהם כיון דאיתן האורחיו לאו הוה אברהם: **ירמיה** כתב ספרו וספר מלכים. והא דלא כתב ישיעיה דהיה קודם ירמיה ספר מלכים לפי שנהרג ולא היה בסוף מלכים ממונה ואילך (לפי שנהרג) ואפילו ספרו לא כתב: **חזקיה** וסייעו כתיב ישיעיה לפי שחזקיה גרם להם לעסוק בצורה נקרא הדבר על שמו אבל הוא לא כתבו שהרי מה קודם לישיעיה דמנעו דה"ל עד ולו ברי"י: **ישעיה** * **עז** לו. פירש ר"ח עד פסוק ולו אחים בני יהושפט (דה"ב כא) ומסייע לרב שיחם עלמו ועלה שייחום עלמו כתב לפני מה הפסוק וקשה לפירושו דה"ל עד ולו ברי"י: **ב"ר** דיוחזקאל לא כתב ספרו לפי שהיה בתולה לארץ וקשה דהא ירמיה נמי בתולה לארץ היה סגלך למלרים ונתנבא שם כמה נבואות ולא מליט שחר יוחר לארץ ישראל: **שמונה** פסוקים שבתורה. ה"ר משולם היה מלמד מכלן לקרות לאחד אותן פסוקים שלא יקרא עמו שליח לצור ואין נראה לר"ת דהא כל התורה טולה נמי אחד קורא כדחתן במגילה (דף כא): קראוהו שנים ילאו ואמר בגמ' תנא מה שאין כן בצורה ואומר ר"ח * דיהיה קורא בלא הפסקה שלא יקראו שנים זה ד' פסוקים וזה ד' ומה שטיבגים עשה לקרות שנים [כלל התורה] אומר ר"ח כדי שלא יבטיח מי שאיטו יודע לקרות בעלמו כענין שמליט במסכת ביבירים (פ"ג מ"ח) דתן כל מי שיועד לקרות קורא בעלמו ואיטו יודע לקרות מקרין לפניו נמנעו מלהביא ביבירים התקוט שיהו מקרין את מי שיועד לקרות ולא מי שאיטו יודע לקרות והא דאמר בירושלמי במגילה רבי שמעון רב רב יחזק על לבי כניסחא ותווא חזנא דקאייס וקורא ולא קאי בר איניס החתיו ח"ל אבדו כסם שנתנה תורה על ידי כסבור כך ח"ל לריבין לנחנא בה על ידי כסבור ח"ל דמשמע שחן עומד ח"ל הקורא לא שיקרא עמו אלא יעמוד ויקרא אותם שיש להם לקרות כדי שתתקומרה על ידי כסבור ועוד אומר ר"י דיכול להיות שקלה מסייע לו בנחת והא דמשמע במגילה שלא יקראו שנים

תורה אור ועל ידי שלשה בני קרח וירמיה כתב ספרו וספר מלכים וקנינת חזקיה וסייעו כתבו (ימש"ק סימן) ישיעיה משלי שיר השירים וקהלת אנשי כנסת הגדולה כתבו (קנ"ג סימן) יחזקאל ושנים עשר דניאל ומגילה אסתר עזרא כתב ספרו וירמיה של דברי הימים עד לו מסייעא ליה לרב דאמר רב יהודה אמר רב לא עלה עזרא מבבל עד שיחם עצמו ועלה ומאן אסקיה נחמיה בן חבליה אמר מר יהושע כתב ספרו ושמונה פסוקים שבתורה תניא במאן דאמר שמונה פסוקים שבתורה יהושע כתב (א"ת) * ירמיה שם משה עבד ה' אפשר משה (מת) וכתב וימת שם משה אלא עד כאן כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע דברי ר"י ואמרי לה ר' נחמיה אמר לו ר"ש אפשר ס"ת חסר את ארתו וכתבי' לקוח את ספר התורה הוה אלא עד כאן הקב"ה אומר (א) ומשה אומר וכתב מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע יבמו שנאמר להלן * ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו כמאן אולא הא דא"ר יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב * שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן לימאי (ר"י) (היא) ודלא ברי"ש אפילו תימא ר"ש הואיל ואשתנו אשתנו: יהושע כתב ספרו והכתיב ירמיה ויהושע בן נון עבד ה' דאסקיה אלעזר והכתיב * ואלעזר בן אהרן מת דאסקיה פנתם סמואל שמואל כתב ספרו והכתיב * ושמואל מת דאסקיה גר החוזה ונתן הנביא דוד כתב ספר תהלים על ידי עשרה וקניסו ליחשוב נמי איתן האורחיו אמר רב איתן האורחיו זה הוא אברהם וכתב הכתיב הא * איתן האורחיו וכתב החם אסף דקסבר משלשה בני קרח הוא: **והא אמר רב כ"י** - גבי ויחכם מכל האדם מלחין האורחיו וגו' (מלכים א' ד) איתמר וכן הך דהימן זה משה אהימן דהוא קרא איתמר דכתיב ביה והימן וכלל וגו' * סרי הימן הוה * משלל להמן האורחיו הימן אחרניא הוה: ששנותיו כען * חוב שהארץ ימים רבים: משלל ללמוד * וכתב החם * ובמה יודע אפוא ואימא בימי יצחק דכתיב * מי אפוא הוא הצד ציד ואימא * מי יעקב דכתיב * אם כן אפוא זאת עשי * ואימא בימי יוסף דכתיב * אפיה הם רועים * וכו' * וסיפיה דקרא ותהי לו * לבה: **מי סוכ** - משום דכתיב ותהי לו * הוא דאיכרי כחוקק דכתיב * וירא ראשית לו **כי שם חלקת** מדחקק ספון רבא אמר איוב בימי מגלים היה כתיב הכא * איש היה בארץ עוץ איוב שמו וכתב החם * הדיש בה עץ מי דמי הכא עוץ החם עץ הכי קאמר להו משה לישראל ישנו לאורו אדם ששנותיו ארוכות כעץ ומגין על דורו בעץ יתיב. והוא מרבגן קמיה דר' שמואל בר נחמני ויתב וקאמר איוב לא היה ולא נברא אלא משל היה א"ל עליך אמר קרא איש היה בארץ עוץ איוב ישנו אלא מעתה ילרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה אשר קנה ויודה * וגו' מי הוה אלא משל בעלמא הבאנמי משל בעלמא א"כ שמו ושם עיירו למה רבי יודנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו איוב מעולי גולה היה ובית מדרשו בטבריא היה מיחיבי ימי שנותיו של איוב משעה שנכנסו ישראל למצרים ועד שיצאו

עלמם איש איש ספרו וכלו חגי זכריה ומלאכי ורלו סרוח הקדש מסאלקת סרו חס נבואים אחרונים ועמדו וכתיב נבואותיהם ולרפו נבואות קטנות עמם ועלמם ספר גדול שלא יאבדו מתחת קטנם: עד לו * עד שיחם עלמו: מסייע ל' כו' עד שיחם עלמו * כתיב דברי הימים עד שיחם ס' את עלמו: ומאן אסקיה * מי סייעו: **תניא במאן דאמר** * כל הך דקתני לעיל יהושע כתב ספרו ושמונה פסוקים שבתורה אחיה כי הא תנא דלקמיה דאמר נמי יהושע כתבן: **דנתיא** פלוגתא דתנאי ביהא וימה סס משה ט' * כמו שנאמר לכן כו' וכלולה מילתא קאי דקאמר הקב"ה ואמר ומשה כתב כמה שמליט שהנבואים נותנים מפי רבם: **יחיד קורא אותן** כלוון חין מפסיקין בהן: ליחא ר"י היא * דאמר לא כתבם משה לפיכך כתיב * נתיב משאר התורה ודלא כר"ש: **הואיל ואישתנו** לכתוב בדמע אשתנו: ואימא יעקב כו' לא גרסינן לה: **ל"א** (ג) גרסינן [למגילה] דלעיל במגילת דעשרה וקניס דקא חשיב אברהם ואיתן האורחיו ולא קא חשיב אברהם חסך דקסבר משלשה בני קרח הוא: **והא אמר רב כ"י** - גבי ויחכם מכל האדם מלחין האורחיו וגו' (מלכים א' ד) איתמר וכן הך דהימן זה משה אהימן דהוא קרא איתמר דכתיב ביה והימן וכלל וגו' * סרי הימן הוה * משלל להמן האורחיו הימן אחרניא הוה: ששנותיו כען * חוב שהארץ ימים רבים: משלל ללמוד * וכתב החם * ובמה יודע אפוא ואימא בימי יצחק דכתיב * מי אפוא הוא הצד ציד ואימא * מי יעקב דכתיב * אם כן אפוא זאת עשי * ואימא בימי יוסף דכתיב * אפיה הם רועים * וכו' * וסיפיה דקרא ותהי לו * לבה: **מי סוכ** - משום דכתיב ותהי לו * הוא דאיכרי כחוקק דכתיב * וירא ראשית לו **כי שם חלקת** מדחקק ספון רבא אמר איוב בימי מגלים היה כתיב הכא * איש היה בארץ עוץ איוב שמו וכתב החם * הדיש בה עץ מי דמי הכא עוץ החם עץ הכי קאמר להו משה לישראל ישנו לאורו אדם ששנותיו ארוכות כעץ ומגין על דורו בעץ יתיב. והוא מרבגן קמיה דר' שמואל בר נחמני ויתב וקאמר איוב לא היה ולא נברא אלא משל היה א"ל עליך אמר קרא איש היה בארץ עוץ איוב ישנו אלא מעתה ילרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה אשר קנה ויודה * וגו' מי הוה אלא משל בעלמא הבאנמי משל בעלמא א"כ שמו ושם עיירו למה רבי יודנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו איוב מעולי גולה היה ובית מדרשו בטבריא היה מיחיבי ימי שנותיו של איוב משעה שנכנסו ישראל למצרים ועד שיצאו

הימים עד לו * כלומר הוא חשב והיה בדבר הימים סגור והראשון עד עצמו: והוא א"ל ואשתנו. משאר תורה שאלו כתיב משה בדמע: אשתנו נמי משאר תורה יחיד קרא אותו ולא שנים: ולמאן דאמר יהושע כתב להבי יחיד קרא אותו והיינו דלא כ"י שפיר דאמר אבר דמשה כתב: תרי הימן הוה * בן בנו של שמואל: (עד ששטאה כמלה נקרא) * רבא אתי לסייעי להמן דאמר איוב בימי משה תהי * שרומה לען נקי כחמא אלא משל היה. כמו שאמר שלמה יש צדיקים שמייעי אירם כמעשה הרשעים ולא שמייעי הוה: שצדא * ככלל דבימי משה היה ולא משלל טולה לעולם מעולי גולה

(א) נראה דרבינו גרס נס וע"י שלמה וכו' סבוכה כתיב * ולפיכך הולך ואמר דקתני * לך מהם הראשון:

הגותה הבית (א) נס' עד כלן סק"ה * אמר ומשם כותב כו"ל * יתיב אומר נחמך * (ג) רבי ר"י ד"ס ל"א כ"י * נסיק למתהאובי כ"י * ק"ה סוף * וגרסינן כ"ל * קא חשיב אברהם וקא חשיב איתן והאמר רב י"י ומשני איתן האורחיו

הקומץ רבה פרק שלישי מנחות

ל

אבל יתרות לית לן בה... יס' עושים כשמוספין בתורה אם מלאה
אם חסרה שעוין אותה מלאה מקום דיתרות לית לן בה
ולאו מילתא היא דהכל מיירי ביתרות שגורן דלא אמרין דמיחזי
כמטמא מ'ר: **שמנה** פסוקים שבתורה ימיה קורא אותן ה"ר
מנחם היה מפרש למעוטי של יקרא

(א) אבל יתרות לית לן בה... אלא גורן: מהו כמנומרי * כשכותב
ומגיה בו השיעור את מה שחסר: הנה לית יתרות בספרים:
ד' בכל דף: מקלה - השיעור והולך עד שגמור לעיני כל ישראל
בסוף הדף כזה: כי קאמר רבי יגמור בחלמט הדף:
כחומשין - קא: ס"ד תורה אור

ש"ע עמו וקשה לר"ת דבימי המכונים
לא: קיה רגילותו קוסייע שליח ליטור
לקורא בתורה כדמכח בפ' שני דמגילה
(דף נ"א: וש) דלמדין קראוה קראוה כגו
ילאו משא"כ בתורה אלא כן עיקר שמו
שפירש: בקונטרס לאשקו של יקראו
זה אחר זה אחס' מ' פסוקין כגון זה
ד' וזה ד' או זה ה' וזה ג' וזה ט' וזה י'
עשויהו סמייע ש"ל לקורא בתורה כדי
שלא לבייש את מי שאינו יודע לקרות
כענין שמליטי במס' צבורים (פ"ג מ"ו)
שהתקיע שמקריין את הכל וגו' היא
דבפ' בתרא דגרה (דף ע"ה) שהתקיע
שמטבילין כלים על גבי כל הכסים -
כג' מ"ר: **מכאן** ואילך כתב יהושע
מה שגורן לומר ל' דוקה דרין בשבת
במגלה פורש רב שר שלום גאון: על
שנפטר משה רבינו בחוזה שעה לפיכך
כמנעו מלעסוק בתורה משום דלמרי'
הכס שמת כל בתי מדרשות שבשני
בטילין וקשה דהא כתוב בן משה
ועשרים שנה אנכי היום ודרשינן היום
מלאו ימי ושנתו ואם בשבת מת אי"כ
כתב היום מערב שבת וי. למחנה
דכח על העמיד ולר"ש לא בעי למומר
דהסוק גלמח על העמיד מוקדיא
לית מילא דכתב לקוח: את ספר התורה
היה שמה על שם שמו יושב
כן להשלימו ועוד: קשה דבסדר עולם

אבל יתרות לית לן בה, אורך דאמר רב
הכותב ס"ת: ובא לגמור גמר ואפילו באמצע
הדף מיתבי * הכותב: ס"ת בא לו לגמור לא
יגמור באמצע הדף כדרך שגומרי בדעמשיין
אלא "מקצר והולך עד סוף הדף כי קא אמר
רב בחומשיין והא ס"ת קאמר בדעמשיין של
ס"ת איני והא"ר יהושע בר אבא אמר רב
גידל אמר רב לעיני כל ישראל באמצע הדף
ההוא באמצע שימה: איחמר רבנן אמרי אף
באמצע שימה: רב אשי אמר באמצע שימה
אז דווקא. והלכתא באמצע שימה דווקא אמר
רבי יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב
שמנה פסוקים שבתורה * יהוד קורא אותן
בבהב"ב כמאן דלא בר"ש: דתנא: וימת: שם
משה עבד יי' אפשר משה * חייובתב: וימת
שם משה: אלא עד כאן כתב משה: מכאן
ואילך כתב יהושע בן נון דרבי רבי יהודה
ואמרי לה רבי נתניה: אמר לו ר"ש: אפשר
ל' חסר: את: אחת: וכתיב: לקוח את: ספר
התורה הוה ושמתם: אותו: וגו' אלא עד
כאן הקב"ה אומר: ומשה: בן * כותב: ואמר
מכאן ואילך הקב"ה אומר: ומשה: כותב: בדמע
כמה: שנאמר לחלן: ויאמר להם: ברוך מפיו
יקרא: אלי את כל הדברים האלה: ואני כותב
על הספר בדיו לימא דלא כר"ש: אפי' תימא
ר"ש הואיל ואישתני אישחנני וא"ר יהושע בר

בשאר חומשיין שאין
עשוין כקדושתו ספר
תורה אבל עשוין. הן בגליון כס"ה:
כחומשין ס"ת: כגון (גראשית) וישם
בארון במלרים וגו': בכל מסעיהם (ג)
(שמות ט) ובהר סיני (ויקרא כ). וירדן
ירדו (במדבר ט) יכול לכתוב בחלמט
הדף כדרך שגומרי בשאר חומשיין
שאינן של ס"ת אבל לעיני כל ישראל
מורי דבסוף הדף: אף בחלמט. שיעור:
ובחלמט הדף: בחלמט שיטה דוקא:
ולא בחלמט הדף: שמה פסוקים -
מיומת ל' משה: ימדי קורא אותן: ארס
אחד קוראן ואין מפסיק ביהמים כדי
לעמוד אחד ולקרות: אפשה ס"ת
חסר ית' ו משה קורא לו ס"ת לקוח
את ספר התורה הוה: סק"ה אומר -
ומשה אומר אחריו כדי שלא יעשה
בכהן וכהן: מכאן ואילך משה כותב
בדמע: יב' ולא היה אומר אחריו מרוב
לערו: כמו שנאמר לטלן מפיו יקרא:
וגו' - שלא היה אומר אחריו משום
הקיות הוה: לימא דלא כר"ש: דיון
דאמר ר"ש משה יב' כתב הוה לכו
כשאר פסוקים ופסיק ביהמים ויקרא
אחר: דאישתני: דנכתב בדמע
אישתני משאך יב'. ס"ת: כחומש מלוה:
ומלוה עבד אבל אי כתב הוה מלוה
יתורה קמי: פחות מכאן. או יתב על
כן לא יעשה יב' שן שחפרים על חבורי

מס' סופרים פ"ב
ב"ב טו.
במה בין איתא ב"ב
אומר וכותב כ"ל וכו' ב"ב

הקורא עומד פרק שלישי מגילה

וכתב שלא יבא אחד קורא ושנים מתרגמין. וכל שכן שאין שנים
קורין ועצמה משום דתרי קלי. לא מושתמני: ובנביא אפילו אחד
קורא ושנים מתרגמין. שהתרגום אינו אלא להשמיע לנשים ועמי
האלן שאין מכירין בלשון הקודש והתרגום הוא לעו הבבליים
תורה אור ובתרגום של תורה לריכין אנו לחזור
סיה מביינין את המלות אבל בשל
נביאים לא קפדי עלייהו כולי האי:
ועשרה מתרגמין. (ג) לא גרסינן
שאין תרגום בכתובים: ויעבר את
הכופי. ויקרא את הכופי: מתקדויה.
מקום: מנ"ח. על מקרא מגילה
וקטפה נסים ושהייתי: וידבר עולם
מן המנין. וידבר ה' אל משה לאמר
אע"פ שאין ללמוד ממנו כלום:

תנא מה שאין כן בתורה. פירוש שאין קורא אלא אחד מכאן
קפיד למה שפירש רבינו משולם בפרק קמ"א דבבא בתרא
(דף סו: וש) ובהקומץ רבה (מנחות דף ל: וש) דשמונה פסוקים
שבתורה יחיד קורא אותן פירוש יחיד קורא אותן שלא יקרא עליהם
לצור עמו בפרשת ויעל משה
כשחומשיין את התורה וקפיד סהרי
בימיהם לא היה שליח לצור קורא
עמהם כדאמר הכא ועכשו נמי לא
התקיע אלא שלא לבייש מי שאין
יודע לקרות לכן כראה כמו שפירש
רש"י בהקומץ יחיד קורא אותן לצדו
ולא יהיו שנים מפסיקין וקוראין
באותן שמונה פסוקים שמתחילין
מיועל לפי שהם חתולה הפרשה:

תנא *מה שאין כן בתורה *תנו רבנן *בתורה:
אחד קורא ואחד מתרגם ובלבד שלא יהא
אחד קורא ושנים מתרגמין *ובנביא אחד
קורא ושנים מתרגמין ובלבד שלא יהו שנים
קורין ושנים מתרגמין *ובהלל *ובמגילה
אפילו עשרה קורין (ה) ועשרה מתרגמין מאי
שעמא כיון דחביבה יהיבי דעתייהו ושמעו:
ימזים שנהגו לברך יברך: אמר אביי לא

תנא *מה שאין כן בתורה *תנו רבנן *בתורה:
אחד קורא ואחד מתרגם ובלבד שלא יהא
אחד קורא ושנים מתרגמין *ובנביא אחד
קורא ושנים מתרגמין ובלבד שלא יהו שנים
קורין ושנים מתרגמין *ובהלל *ובמגילה
אפילו עשרה קורין (ה) ועשרה מתרגמין מאי
שעמא כיון דחביבה יהיבי דעתייהו ושמעו:
ימזים שנהגו לברך יברך: אמר אביי לא

שיטה [ג] רצון אמרי בלמעט שיטה דוקא וכן הלכה : אמר ר' יהושע בר אבהו אמר רב
ניחל אמר רב ר' יוחנן בן זבדי אמר ר' יוחנן בן זבדי אמר ר' יוחנן בן זבדי אמר ר' יוחנן בן זבדי
לפסוקי שלא יקרא הש"ך עם הקורא ואין נראה לר"י דל"כ כל ההורה מני כדלמור פ"ק
דמנילה קראוה שנים ילאו משל"כ בהורה אלא ונה שאלו ונהגין (שלא) (לומר הקרוי עם
החזן) "שיאמר החזן עם הקרוי כדי שלא לבייש מי שאינו יודע כדלמור במסכת בכורים
שהיו נמנעין מלהביא ההקטו שיהיו קורין עם הכל וכן פירש"י במנילה ("אלא פי' יחיד
קורא ר"ל שלא יפסוק החזן בהן לקרות לשני בני אדם לזה ארבע פסוקים ולזה ארבע פסוקים
והדע מדנקט יחיד ולא נקט אחד כמו קראה אחד קראה שנים) וס"כ אנו נוהגין להסיר
לידו מעליהו של מהים כדי שלא לבייש מי שלא היה לו בחייו דפי' צמנות ל"ית אע"ג
דלא דמי כ"כ דהבא חלוי ברעמנו א' "כאן שייך אלא פי' כ"י עד שנים] ויזכר ש"ל שלא
יקרא אלא מי שיהיה לקרות שאין אדם רשאי לעמוד עד שיקראהו ש"ל כדלמור"י עלה דההיא
מה נפניה ע"י ספרו וכן בהוספ' שהביא ר"י"ף ואנו שמעתי יחיד ת"ח כדלמור"י לא
כל הורה לעשות עלמנו יחיד עשה והיה מנהגן לקרות הגדול קודם והל"כ הקטן ממנו
כדלמור"י פרק הניזקין ולחריהם מי ט"י . ת"ר וימת עם משה עבד ה' אפשר משה מי
וכוח וימת וגו' אלא עד כאן ("משה כותב) [כתב משה] "כאן וזל"ך כתב יהושע
דברי ר' יהודה כתב רב עמרם ג"ס שר שלום גאון תחלקנו מה שאמר"ם [מקור]

ל' יהונתן / ישיעיהו, ירמיהו 22
ל' אהרן בן אהרן
ל' אהרן בן אהרן

נתלים במשה, ולכך אמרו בגמ' (כ"כ טו. מנחת ל.)
פסוקים שבתורה מן וימת משה ואילך יחיד קורא
אותן, ופי' המרדכי יחיד ומסוים בדור ראש הדור,
ומזה פשט המנהג חתן תורה שהוא להקורא בו
לכבוד ותפארת. והקשה הגאון חכם צבי
בתשובותיו (סי' יג) הא בגמ' אמרין כמאן אזלא הא
דאמרין ח' פסוקים יחיד קורא אותן, כמאן, כר"ש
דאמר יהושע כתבן ולא משה, ולדברי מרדכי, הא
זה שיחיד קוראן הוא למעלתו ולא לגריעותו, וא"כ
איך תליא בזה שיהושע כתבן ע"ש. ובאמת לא
קשיא מידי, כי הטעם שיש לאדם נכבד לקרותו,
הוא דיודע מ"ש פוסקים טעם דלמה כהן או אדם
חשוב קורא ראשון, ואחרון גם כן משובח, משום
דבזמן התלמוד הראשון מברך ברכה ראשונה
ואחרון מברך אחרונה, ואמצעים לא היו מברכים
כלל, ולכך מי שמברך יש להיות חשוב בקהל,
ואמרין במס' סופרים (פ"ב ה"ו, ע"ש) כל פ' שבתורה
הראשון מברך לפניו, אחרון לאחריו, חוץ מח'
פסוקים שבתורה שהקורא אותן מברך לפניהם
ולאחריהם, וא"כ מזו הטעם יש לאדם נכבד לקרותו
להיותו מרבה בברכות, אך הא גופא צריך טעם למה
יברך לפניהם, ולא יצא בברכה שבירך הכהן בריש
זאת הברכה. ולפמ"ש ניהא, דמשה לא כתבו, וא"כ
קודם וימת משה נשלם זאת הברכה, וזהו מענין
אחר שהוסיף יהושע, ולכך תקנו ברכה מיוחדת
לפניה ולאחריה, וזהו דברי הגמרא כמאן אזלא הך
דיחיד קורא אותן, כר"ש דאמר, יהושע כתבן, וא"כ
צריכים ברכה לפניו כמ"ש במס' סופרים, ולכך יש
לאדם נכבד לקרותו:

ל' אהרן בן אהרן, פסוקים

מן כי אשא עד סוף השירה, במסכת מנחות 280
התבאר ששמונה פסוקים שבסוף התורה יחיד
קורא אותן בבית הכנסת, ופסוקים אלו הן מוימת
משה עד לעיני כל ישראל. ודבר זה מתפרש
בכמה עניינים. יש שפירש²⁸¹ יחיד קורא אותן
שאין מפסיקין אותם לשנים, מפני שהם ענין
אחד, וסיפור מיתתו של משה. ויש מפרשין²⁸²
יחיד קורא אותן, ולא שלית צבור עמו, ואין
נראה כן, שאף בשאר התורה לא היה שלית
צבור קורא כלל, אלא שהאחרונים נהגו כן שלא
לבייש מי שאינו בקי כל כך, על הדרך שאמרו
בבכורים²⁸³ בראשונה היה יודע לקרות קורא
לא היה יודע לקרות מקרין אותו נמנעו מלהביא
התקיננו שיהיו מקרין את הכל שלא לבייש את
מי שאינו יודע. ויש מפרשים²⁸⁴ יחיד קורא
אותם בלא עשרה, ואין זה נראה כלל שיהא אדם
קורא בברכה לאחריתו שלא בעשרה, וכן שאחר
גמר הקריאה צריך לקדיש, ואין קדיש אלא
בעשרה. ויש מפרשים²⁸⁵ יחיד קורא אותן אלא
פרשה, ואין רשאי לחבר בה פסוקים שלמעלה
הימנה. ויש מפרשים²⁸⁶ שמיוחד שבצבור קורא
אותם. וראשון ואחרון שניהם עיקר.

ל' אהרן בן אהרן, פסוקים

שאי הכא משום דאנשי כנסת הגדולה כתבו אותם חזרו כל
הקטנים יחד. ע"כ תוספי הרא"ש ז"ל:

דף טו ע"א שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותם כלומר
הקורא פסוקים שלפניהם אינו רשאי
לנמור עד סוף התורה שנמלא קורא מה שכתב משה עם מה שכתב
יהושע אלא מפסיק ועולה אחר וקורא פסוקים אלו בפני עצמם כדי
שהא יכיר שלא כתבן משה אלא יהושע. ס"א יחיד קורא אותם
כלומר ואינו רשאי להפסיק בהם כדי שלא יהא ניכר שיהושע הוא כתבן.
כר"י ו' מינש ז"ל:

(ג) **ר"ד** ה' יומת שם משה וגו' במסכת
 ב"ב דט"ז ע"א כמאן אזלא הא
 דאמר ר"י ב"א אמר ר"ג אמר רב שמונה
 פסוקים שבמורה יחיד קורא אותן לימא
 ר"י הוא דלא כר"ש אפי' תימא ר"ש
 הואיל ואשתי אשתי במ' תכ"ז ט"ו י"ג
הובת דברי המרדכי שכ' לפרש הא דיחיד
קורא אותן היינו הלמוד חכם ונוה נסתפק
המנהג דמתן תורה שמתנין אותו לגדול
העיר בתורה והכ"ל כתב לתמוה עליו. (ה)
 דפירוש זה נסתר מד' הגמ' מרדכי גמ'
 זאת בפלוגתא ר"י ור"ש אי יהושע כהבן
 או משרע"ה כתבן ולר' המרדכי הא לר"י
 הכך ה' פסוקים גריעי משאר הפסוקים
 שבמורה דכל התורה משה מפי הגבורה
 כתבם והקך ה' פסוקי יהושע כתבם ואמאי
 מהי' להם מעלה יומר מכל התורה כו'. (ו)
 מד' הרמב"ם ז"ל פ"ג מה' תפלה שכתב
 לפרש הך דיחיד קורא אותן שמונת לקרות
 אותם בבהכ"ג בפחות מעשרה הרי שפחת
 מעלתם ולא העדיף אח"כ. וראיתי להג'
 בעל יערות דבש ז"ל שכ' שמד' הגמ' לק"מ
 על המרדכי שהנה העטט שיש לקרות ת"ח
 היינו עפ"מ דמבואר בפ"ב דמס' סופרים
 ומייתי לה בירושלמי מגילה פ"ג ה"ז דאפי'
 לעיקרא דרינא דככל התורה הפותח בתורה
 מברך לפני' והתחיל לאחרי' מ"מ בשמונה
 פסוקים אלו מברך לפני' ולאחרי' וכיון דיש
 בהם ברכות בפני עלמו לכן ת"ח קורא
 אותן אמנם העטט דלריך ברכות לפני'
 ולאחרי' שפיר י"ל דחלי' בזה אי יהושע
 כתבן או מ"ר כתבן (ועי' בנחלת יעקב
 במס' סופרים שפירש ג"כ כן) וא"כ א"ש
 דברי הגמ' אלו ד' הגאון ז"ל. ואם אמנם
 כי נכון לפלפול אבל לקושטא דמלתא אין
 זה מספיק דהו"ל לש"ס לומר כמאן אזלא
 הא דתני' דשמונה ברכות מברך לפני'
 ולאחרי' תימא ר"י הוא ולא ר"ש ולא למלוח
 הדברים במימרא דר"ג אמר רב ולרייק
 מכח פלפול דהפי' יחיד ת"ח ועי' ביערות
 דבש דל"ד ע"ש ופ"ב דבריו :

אמנם מה שלמד' בכוונת המרדכי
 דס"ל דהפירוש דיחיד קורא אותן
 היינו גדול הדור כמ"ש הג' ביערות דבש
 ז"ל אמנם ביתר ביאור להורות שלא תימא
 דבמיתת מרע"ה פסקה התורה מישראל רק
 כמו שאמרנו חז"ל דביים שמת משה נולד
 משה דכחו של מרע"ה לא פסק מישראל
 ועד שלא שקעה שמשו של מרע"ה ורחה
 שמשו של יהושע וכן בכל דור ודור אחפשות
 כמו של מרע"ה בחכמי הדור אשר ניתן
 להם התורה בקבלה מסיני לדור ודור
 ודרשו לזאת קורא ת"ח הפסוקים האלו

אמרין בגמ' לימא ר"י הוא דס"ל דת'
 פסוקים אלו יהושע כתבם ואשתי"כ הוא
 בכלל תורת משה ואנחנו מברכין ע"ז אשר
 בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו
 וא"כ נראה מזה דכחו של מרע"ה נשאר
 לגמרי ביהושע יען כי המך ידיו עליו לזאת
 תקנו חז"ל דלדורות ת"ח קורא אותם להורות
 זה דכח של מרע"ה נתפשט בחכמי הדורות
 משא"כ אי"נ דמרע"ה כתבה אי"נ ממקראות
 אלו ע"ז דכח התורה שבחכמי הדורות הוא
 בכלל תורת משה וע"ז משני הגמ' אפי'
 תימא ר"ש הואיל ואשתי אשתי ויחכן
 מאוד עפ"ד הרמ"ע מפלגו ז"ל שכ' הפירוש
 דמרע"ה שכתב בדמע היינו מלשון דמוע
 היינו לרופי אותיות ויהושע סדרם אח"כ
 כהגון אי"כ יש בהם מעשה ידי יהושע
 ואשתי"כ הוא בכלל תורת משה ושפיר ילפי'
 מזה דה"ה דרשא חז"ל מה"ה הכל הוא בגדר
 תורת משה כיון דהוא מכחו של מרע"ה
ככלל שמד' הגמ' אינו סמירה להמרדכי
ומה שהקשה הח"ל מד' הר"מ ז"ל בפ"ג
מה' תפלה אחת שלשון רבינו הר"מ ז"ל
 נראה קלה שמלך פחיתת מעלתם נגד שאר
 התורה מחד לקרות אותם ביחיד אך באמת
 זה שלא דמהכ"ח לומר כן ומה ההסגר בזה.
 לכן ה"ה נראה דכוונת הר"מ ז"ל להיפך
 דהנה עיין דקריאת התורה בעשרה י"ל כיון
 דכל ב"י עשרה שכינתא שרי' מולה להמשיך
 בעת קריאת התורה השכינה שיהי' נקרא
 בקדושת' השי"ת ולזאת לריך עשרה ומועטה
 י"ל דזו דוקא בכל התורה דהקב"ה אומר
 ומשה אומר וכוח אי"כ הכתיבה בתורה
 ה' לאחר אמירת של משה ואמירת השי"ת
 היחה לאמירת של משה והכתיבה ה' מכח
 אמירת של משה רע"ה לכן לריך עשרה
 דהקריאה להמשיך קרישת השכינה משא"כ
 משוקים אלו כיון דהקב"ה אומר ומושה כוהב
 אי"כ נכתבו הפסוקים מכח אמירת השי"ת
 כיון דאמירת השי"ת הוא נלחי נשאר קדושת
 השי"ת על הפסוקים אלו ולזאת ל"ל עשרה
 יומות לקרותן ביחיד וא"כ אין זה מכח
 פחיתת פסוקים אלו ועיין באברבנאל שכ'